

УДК 821.222.1'82-1

І. Левчин, канд. філол. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
i.levchyn@knu.ua

СПЕЦИФІКА РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПОЕЗІЇ ХАСАНА ХОСЕЙНІ

Розглянуто революційну творчість Хасана Хосейні (1956–2004) – представника молодого покоління поетів 70–90-х рр. XX ст. в Ірані. Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою кількістю україномовних досліджень, присвячених поезії окремих постатей іранських поетів зазначеної доби та їхньому ідіостилю, зокрема творчості Хасана Хосейні. Його постань як одного з яскравих творців революційної та постреволуційної перської поезії кінця XX ст. вдалося розкрити завдяки виявленню специфіки тематичного наповнення та художніх образів його творів, які вирізнялися соціальним, патріотичним і релігійним спрямуванням. Було з'ясовано, що творчий доробок Хасана Хосейні пронизаний пропагандою релігійних поглядів шиїтів, роздумами про всенародну справедливість, відповідальність за долю вітчизни, соціальне розшарування людей. У своїх творах поет гостро критикує негативні якості людини, звеличує лідерів Ісламської революції, висловлює надію на краще майбутнє іранського народу тощо. Опрацювання поезії з його збірок "Суголосний з Ізмаїлом" та "Горобець і Гаверііл" дало змогу визначити основні особливості творів поета, а саме: розмаїтість жанрових форм, серед яких особливе місце займає маснаві з новаторськими поглядами й римами; нові сюжетні лінії; превалювання поезії суспільно-політичного характеру з релігійним спрямуванням; перенесення образів ше'р-е ноу у "нову газель"; внутрішня мелодія слів; велика кількість художніх засобів; нові складні образи та метафори; наповненість творів багатомовною та високою ісламською культурою Ірану. Досягнувши поставленої мети, яка полягала в аналізі іранських перськомовних поетичних творів революційного та постреволуційного періоду XX ст. і представленні їхніх авторів українським іраністам та дослідникам літератури Близького Сходу, вдалося відстояти цінність літературного доробку окресленої доби з його новими гранями перської літератури, власними художньо-естетичними та ідейно-тематичними особливостями.

Ключові слова: революційна поезія Ірану, поезія Хасана Хосейні.

Метою статті є представлення й аналіз іранських перськомовних поетичних творів XX ст. революційного та постреволуційного періоду в Ірані та іранських письменників для українських іраністів та дослідників літератури Близького Сходу для подальшого вивчення питань стосовно процесу формування та розвитку сучасної поезії в Ірані. Актуальність цієї теми зумовлена недостатньою кількістю україномовних досліджень щодо поезії окремих постатей іранських поетів Ірану 70–80-х рр. XX ст. та їхнього ідіостилю, зокрема, поезії Хасана Хосейні. Об'єктом дослідження є перська поезія постреволуційної доби 70–80-х рр. XX ст. в Ірані. Предмет дослідження – специфіка революційної поезії іранського поета Хасана Хосейні.

Дослідженню розвитку поезії 70–90-х рр. XX ст. в Ірані присвячено чимало праць іранських літературознавців, зокрема, М. Акбарі "Аналіз і критика літератури Ісламської революції" (1992), С. Бакері та М. Мохаммаді Ніку "Поезія сьогодення" (1993), С. А. Мірджаварі "Слова часу: роздуми в поезії Ісламської революції" (1997), А. Какаї "Голоси червоного покоління" (1998), Ш. Лангруді "Аналітична історія нової поезії" (1999), М. Заркані "Перспектива сучасної поезії Ірану" (2004), Х. Касемі "Художні образи в поезії протистояння" (2004), К. Амінпур "Традиція і новаторство в сучасній поезії" (2004), М. Дж. Яхекі "Джерело миттєвостей: течія сучасної перської літератури (поезія і проза)" (2006), М. Санг'ярі "Критика та дослідження поезії священної оборони" (2006), М. Шафії Кадкані "Соціальна основа перської поезії" (2008), російськомовні дисертації азербайджанських дослідників А. А. Ше'рдуста "Післяреволюційна поезія Ісламської Республіки Іран" (1992), М. Д. Кязімова "Перська поезія кінця XX століття" (2005) та таджицького літературознавця Фазелі Ахдіє Носрат "Революційна поезія в сучасній літературі Ірану" (2018), книги А. Расулова "Поезія періоду Ісламської революції" (2007), "Ісламська революція в Ірані та еволюція перської газелі" (2008) і докторська дисертація У. Сафарова "Перська поезія XX століття (еволюція змісту і форми)" (2006) тощо. У цих працях вивчені проблеми революційної та соціальної поезії часів кінця XX ст., тематика, стиль, структура і жанрові форми поезії, світогляд поетів та їхня соціальна позиція, відданість традиціям та нововведення в поезії того часу, постані поетів як народних борців, літературні течії тощо.

У 70–80-х рр. XX ст. в історії Ірану відбуваються значущі політичні та економічні зміни, які значно вплинули на розвиток соціальної та культурної сфери життя країни, зокрема, на формування сучасної перської літератури. Утворення ісламської республіки розділило населення на противників та прибічників нової влади, яка захоувала письменників до підтримки ісламських цінностей у поетичних та прозових творах [Zarqāni, 2004, с. 544–547].

Провідною тематикою поезії молодих авторів того періоду були патріотизм, перемога, героїзм шахідів, що загинули у восьмирічній ірано-іракській війні (1980–1988), заклики до боротьби, смерть лідера революції Імама Хомейні тощо [Yāheqi, 2006, с. 200–204]. До поетів молодого покоління революційного періоду можна віднести таких: М. Абдолмалекіян, К. Амінпур, А. Газве, П. Б. Габіб-Абаді, І. Гамбарі, С. Гараті, Ш. Лангруді, Н. Мардані, Ю. Міршакак, А. Мусаві Гярмаруді, Н. Рахмані, Б. Салехі, Ф. Сарі, Т. Сафарзаде, Сепанлю, Ф. Солеймані, Ф. Тамімі, З. Тарабі, Х. Хосейні тощо. З погляду поетичної майстерності їхня творчість не вирізняється такою яскравістю й високою художністю, як перська поезія класичного періоду, проте, як пише М. Акбарі, "серед них є достойні поезії, які виділяються художнім наповненням та зрілістю" [Akbari, 1992]. Серед них можна виділити і твори Х. Хосейні.

Хасан Хосейні або Сейед Хасан Хосейні (перс. *سید حسن حسینی*) – іранський поет, перекладач і дослідник народився 1956 р. у місті Тегерані. Отримав диплом бакалавра за спеціальністю харчування та дієтологія в Мешхедському університеті. Закінчив магістратуру та аспірантуру за спеціальністю перська мова і література. Володів перською, арабською, турецькою та англійською мовами. Із 1973 р. розпочав свою творчу поетичну діяльність. Із 1979 р. по 1987 р. разом з К. Амінпуром відповідали за літературу й поезію у Культурному відділі (حوزه فرهنگی و هنری) Організації ісламської пропаганди в Ірані (سازمان تبلیغات اسلامی). Воював на війні, а після звільнення Хоррамшагру близько двох років залишався працювати на радіостанції "Радіо-Артеш". Після повернення в Тегеран викладав в університеті Альзахра та Ісламському університеті Азад. Із 1999 р. працював редактором на радіостанції "Радіо-Тегран". У 2000 р. начитав для аудіозапису повне зібрання газелей Біделя Дехлеві, що нараховує близько

трьох тисяч поезій. Перекладав з арабської та англійської мов перською мовою твори Х. Джебрана, дослідження про поезію Е. Аббаса та інтерв'ю сучасних арабських письменників та поетів тощо. В останні роки життя досліджував стилістику Корану та лексику газелей Гафеза. Помер Х. Хосейні в 2004 р. від серцевого нападу [Zendegināme..., 2007].

Його поетичний доробок становлять збірки постреволюційної поезії "Суголосний з Ізмаїлом" (همصدا با حلق) (1984 та "Горобець і Гавриїл" (گنجشک و جبرئیل) 1992, у яких поет спирається на тисячолітні надбання культури та релігійні переконання. У його перших поезіях помітний вплив творчості таких поетів, як Німа Юшідж, А. М. Гярмаруді, Т. Сафарзаде, С. Сепегрі, Ф. Мошірі, А. Азізі тощо [Qāsemi, 2004, §. 168–169].

Збірка "Суголосний з Ізмаїлом" (1984) складається з трьох частин: 1) Поезії світанкового плачу (سروده های) (سحرزار), 2) Нічні поезії (شب سروده ها) та 3) Рубаї (رباعیها). У назвах, які обрав поет для перших двох частин, уже помітний поділ: перша частина поезій – написані після революції, а друга частина – написані до революції. У другій частині зустрічаємо вірші-заклики до боротьби, зокрема, такі метафори, як протистояння дня і ночі [Hoseini, 1984, §. 100], народження і смерть "яскравої зірки" (شهاب), а в першій спостерігаємо більше надії на світле майбутнє та прославлення і звеличення перемоги революції та її лідерів. Із часом його поезія набуває стриманішого характеру, поет "опускається з вершини "хвилі перемоги" і приправляє "солодкі" вірші "гіркотою" реальності" [Mahmudi].

У збірці переважають поезії, написані в жанровій формі ше'р-е ноу, але також є 14 газелей, шість із яких присвячені революційній тематиці, їх відносять до епічної "нової газелі". У класичний період газель використовували переважно для опису ліричних мотивів кохання, а в революційний та постреволюційний періоди вона набуває нового внутрішнього наповнення – стає патріотично-епічною, спрямованою на підтримку ісламських ідей і цінностей революції, несе в собі заклик до єдності й боротьби з ворогом, а також теми смутку і скорботи. У перській літературі її виділяють як "нову газель" (qazal-e nou). С. Баґері і М. Мохаммаді Ніку у праці "Поезія сьогодні" як різновид "нової газелі" розглядають "епічну газель" (qazal-e hemāsi), "епічно-містичну газель" (qazal-e hemāsi – erfāni) та "помірну нову газель" (qazal-e nou-e mo'tadel) [Bāqeri, Mohammadi Niku, 1993, §. 20–33].

Іранський літературознавець С. А. Мірджафарі виділяє такі характерні риси "нової газелі": проста й доступна пересічному читачеві мова; усі бейти об'єднані спільним сюжетом, зміст попередніх рядків логічно перетікає в наступні; звернення поетів до історичних, міфічно-епічних, коранічних оповідань і переказів; відміння від ліричної тематики класичної газелі нове наповнення внутрішнього змісту; вираження абстрактних почуттів через нові, незвичні для традиційної перської класичної поезії, природні образи тощо [Mirjafari, 1997, §. 29–45].

У третій частині збірки "Суголосний з Ізмаїлом" (1984) представлені рубаї, які завдяки своїй короткій формі, дають змогу поетам лаконічно й точно передати основну ідею та заклик, висловити свої переживання. Рубаї нової доби увібрали мовні й тематичні зміни, що до революції були притаманні лише формі ше'р-е ноу; поети створюють нові порівняння й використовують просту та зрозумілу лексику. У творах Х. Хосейні революційного періоду переважає епічна, військова, релігійна, соціально-політична тематика. Рубаї нового часу породжували мотиви героїзму та самопожертви. Наприклад, у рубаї Х. Хосейні:

کسی چون تو طریق پاکبازی نگرفت
با زخم نشان سرفرازی نگرفت
زین پیش دلورا! کس چون تو شگفت
حیثیت مرگ را به بازی نگرفت

[Bāqeri, Mohammadi Niku 1993, §. 228]

"Так, як ти, ніхто не зрозумів шлях очищення,
І не був нагороджений ранами.

До цього часу, о, сміливцю! Так, як ти,

ніхто не сприймав важливість достойної смерті".

ما مرغ سحرخوان شگفت آوا بیم
خونین پر و بالیم و شفق سیما بیم
در معبر تاریخ، چو کوهی بشکوه
صد بار شکسته ایم و پابرجا بیم

[Bāqeri, Mohammadi Niku, 1993, §. 231]

"Ми – птахи, що прекрасно співають вранці,

Крила наші у крові та обличчя осяяне світанком,

На дорозі історії, ми немов велична гора,

Сто разів зазнавали поразки, але стоїмо до кінця".

"Героїчна поема закоханих" (مثنوی عاشقان) Х. Хосейні, написана у жанровій формі маснаві, також передає патріотичний дух і заклик до боротьби, порівнюючи загиблих шахідів із закоханими:

بیا عاشقی را رعایت کنیم
ز یاران عاشقی حکایت کنیم <...>
بین خانقاه شهیدان عشق
صف عارفان غزلخوان عشق
چه جانانه چرخ جنون میزنند
دف عشق با دست خون میزنند
به رقصی که بی‌پایا سر می‌کنند
چنین نغمه عشق سر می‌کنند <...>
اگر دشمنه آذین کنی گردمان
نیبنی تو هرگز دل‌آزردمان

[Hoseini, 1984, §. 40–41] <...>

"Нумо дотримуватись кохання

Розповімо про закоханих друзів <...>

Подивись на обитель закоханих шахідів –

Неначе ряд дервішів, які оспівують кохання.

Як самовіддано крутяться у танці душ,

Б'ють у даф окровленими руками,

Та танцюють без ніг, ніби наспівують мелодію кохання <...>

Якщо оздоблений кинджал встромиш в нашу спину,

Не побачиш ти ніколи нашого смутку <...>"

У збірці "Горобець і Гавриїл" (1992) Х. Хосейні переважають поезії у жанровій формі ше'р-е ноу, які присвячені темі Ашури, траурній церемонії мусульман шиїтів за загиблим Імамом Хусейном (Хусейн ібн Алі (امام حسین) – третій імам шиїтів, онук пророка Мохаммада і син Алі ібн Алі Абу Таліба від Фатіми. День його загибелі під час битви з військами халіфа Язида вшановується шиїтами як траур (Ашура). Нащадків Імама Хусейна називають сейедами (سید) у м. Кербела. Поет переносить ці майстерно об'єднані епічними та релігійними образами метафори й алегорії на всі історичні події ісламського періоду в Ірані. Наприклад, називає сина Хусейна, використовуючи алегорію букв. "той, що на шляху молока" – немовля (راه شیری), і так описує його загибель [Kāzemi, 2016]:

و با سه شعله
گلوگاه راه شیری شکافت
و آرام آرام
از کارگاه پلکی روشن‌تراش
سرنوشت مجهول آسمان
آفتابی شد <...> [Kāzemi, 2016]

"І трьома полум'ями

Рот немовляти розкрив.

Та ледь-ледь

Від сяючих повік

Невідомої долі, на небі

Засяло сонце <...>"

Інші збірки поезій Х. Хосейні, зібрані С. Бакері та С. Махмуді і видані вже після смерті поета: "У царстві тиші" (در ملکوت سکوت) 2009, "З китиць хустки моєї матері" (از شرابه‌های روسری مادرم), "Подорожні записки буревія" (تنها طرف آفتاب را گرفت), "Лише на стороні сонця" (سفرنامه گردباد) 2010, "Крила охоронця" (بال‌های بایگانی) 2012.

Варто зазначити поезії "Дихання холодного вулкана" (غزل) (معرکه) "Натовп" (متنوی عاشقان), "Поема містиків" (آوازهای نسل سرخ), "Пісні червоного покоління" (متنوی عارفان) тощо. Велику кількість його творів, написаних у таких різнорідних жанрових формах, як ше'ре ноу, рубаї, добейті, газель, маснаві, присвячено тематиці революції й війни. Ці поезії мають здебільшого релігійно-епічний характер.

Основні особливості творів Х. Хосейні: поезія суспільно-політичного характеру з релігійним спрямуванням; перенесення образів ше'ре ноу у "нову газель"; внутрішня мелодія слів; велика кількість художніх засобів; нові складні образи, наприклад: ворог страху і сну (خصم خوف), горло гніту (خلق ظلمت), гострий кинджал полум'я (خنجر تیز شهاب), водяна лілія кохання (نیلوفر عشق), вулкан шиттів (آتشفشان شیعه), край меча (لب شمشیر), весна з опадами крові (خشم مذاب), розплавлений гнів (بهار بارش خون) тощо; особливо часто в метафорах і порівняннях використовується червоний колір, наприклад, такі, як червоне покоління (نسل سرخ), червона домовленість (قرار سرخ), червоний траур (سوگ سرخ) тощо.

Загалом у поезії Х. Хосейні червоний колір і такі слова, як кров (خون), тюльпан (لاله), багряний (گلگون), мученицька смерть (شهادت), шахід (شهادت), які зустрічаються дуже часто, поєднуються разом з релігійною тематикою шіїзму та природними явищами такими, як Хусейн (حسین), місто Кербела (کربلا), епос (حماسه), окоп (سنگر), кинджал (خنجر), Зульжанах – кінь Хосейна (نوالجناح), блискавка (سلسبیل), Сальсабіль – одна з райських річок (سلسبیل), меч (آفتاب), лезо (تیغ), пальма (نخل), дощ (باران), сонце (شمشیر) тощо (Qāsemi, 2004, s. 168–183). Наприклад, у рядках поезії "Червона газель" (غزل سرخ) читаємо:

هلا پاسداران آیین سرخ
سواران شوریده، بر زین سرخ
به شعر دلیری تصاویر سبز
به دیوان مردی مضامین سرخ
از این باغ، زنگار زردی زدود
وفاتان به آن عهد دیرین سرخ
گذشتید چون از حصار خزان چه
دیدید آن سوی پرچین سرخ
پس از برگریزان و پرپر شدن

مبارک شما را گل آذین سرخ [Qāsemi, 2004, s. 176–177]

"Гей, солдати червоного статуту, схвильовані вершини в червоних шатах,
У віршах мужності – зелені картини, у збірках поезій – червоний зміст,
Ваша червона вірність очистила цей осінній сад від іржі.
Пройшли немов через паркан осені,
Що ви бачили на тій стороні за червоною огорожею?
Після листопаду [смерті] тепер вас прикрашають червоні квіти".

Іншою особливістю поезії тієї доби є образ Імама Хомейні, який у творчості поетів постреволюційної доби, наприклад, у Х. Хосейні, Х. Есрафілі, К. Амінпура, А. Газве, С. Гараті, А. М. Г'ярмаруді, Н. Мардані, С. Рахмані, М. Джавада Мохаббата, М. К. Юсефпура та ін., найчастіше порівнювався з явищами природи, зокрема із сонцем, чистим небом, дощем, таким очікуваним у пустелі, вершиною вулкану, хвилею благородства й мужності, а його смерть описували як болісну втрату, скорботу душі й буревій долі.

Образи світанку або весни є найбільш яскравими і найчастотнішими порівняннями до образу Імама Хомейні. Повернення лідера поети порівнюють зі світлом перших променів сонця, що освітлюють землю після темної глибокої ночі. Зокрема, Х. Хосейні порівнює його повернення на батьківщину з настанням весни, коли все навкруги оживає й розквітає після затяжної холодної і морозної зими.

با گام تو راه عشق آغاز شود
شب با نفس سپیده تمساز شود
با نام تو ای بهار جاری در جان

یک باغ گل محمدی باز شود! [Akbari, 1992, s. 80]

"З твоєю появою, починається шлях кохання, ніч зближується зі світанком,
Почувши твоє ім'я, весна розквітає в душі, і в саду розпускаються троянди!"

Велику кількість своїх поезій у формі рубаї поет присвятив саме лідеру Ісламської революції, в одному з них він описує Імама Хомейні міцнішим за гору Альванд у горах Загрос та вищим за гірський хребет Ельбурс, що розташований на півночі Ірану, а його мову та слова називає сильнішими за течію річки Арвандруд:

البرز به سر بلندی نامت نیست
آوند به استواری گامت نیست
آروند که در بستر خون می غلطد

گلگونه تر از جاری پیغامت نیست [Akbari, 1992, s. 77]

"Гори Ельбурс не такі величні, як твоє ім'я,
Вершина Альванд не така тверда і міцна, як твої кроки,
Річка Арвандруд, що протікає на залитих кров'ю полях,
не така червона, як потік твоїх слів".

В іншому рубаї Х. Хосейні описує Імама як мудреця, який знає все про пустелю, яка в його творах є символом дореволюційного Ірану:

او قصه خاک بپر را می داند
پیچ و خم این مسیر را می داند
از پشت حصار تشنگی آمده است

او داغ دل گویر را می داند [Akbari, 1992, s. 79]

"Він знає історію давньої землі, знає усі закутки і повороти шляху,
Вийшов із-за огорожі спраги, він знає про смуток, що на серці у пустелі".

Або:

عاشقم بهار را
رویش ستاره در کویر شام تار را
رهنمود دشت های عاشقی
پر از باده سپیده باد جام تو
ای که چون غزال تشنه آب می خورد
فروغ دلم ز جاری کلام تو
ای که در بهار سبز نام تو
رسالت گل محمدی شکفتن است

[Qāsemi, 2004, s. 172]

"Я закоханий у весну,
її обличчя, як зірка темної ночі в пустелі,
вказує шлях до степу кохання,
в якому твої келихи наповнені вином світанку.
О, ти, чії слова, я п'ю неначе спрагла газель,
від твоїх слів моє серце сяє.
О, ти, про твоє ім'я зеленою весною
пророчить цвіт дамаської троянди".

Також спостерігаємо в поезіях Х. Хосейні висвітлення воєнних подій та вплив війни на життя іранського народу, наприклад:

گلی بودم نسیمی گلشنم کرد
که از پژمردگی ها ایمنم کرد
مستلم شد مُردی داغدارم

شقایق خرقه خود را تنم کرد [Qāsemi, 2004, s. 312]

Від імені шахіда: "Відніс мене божественний вітер до квітучого саду,
де я ніколи не зів'яну, назавжди тепер я в безпеці.
І зустрічає мене суфій, одягає на мене червону сорочку
із маків".

Отже, Х. Хосейні – яскравий представник молодого покоління поетів постреволуційного періоду в Ірані. Його твори вирізнялися соціальним і патріотичним спрямуванням, пропагандою релігійних поглядів шиїтів, переважають теми всенародної справедливості, відповідальності за долю вітчизни, соціального розшарування людей, гостра критика негативних якостей людини, звеличення лідерів Ісламської революції, надія на краще майбутнє іранського народу тощо. Найбільшого успіху Х. Хосейні досяг у створенні поезії у жанровій формі маснави зі свіжими поглядами та новими римами, як послідовник та учень А. Азізі. У 70–80-х рр. ХХ ст. поет пробує свої сили в різних поетичних жанрових формах, набирається досвіду та перебуває у пошуку нових сюжетних ліній, тем і форм [Фазели, 2017, с. 22–23].

Такі літературознавці, як М. Акбарі, Х. Касемі, С. Бакері, А. Какіаї, С. А. Мірджафарі тощо, виділяють Х. Хосейні як одного з яскравих представників революційної та постреволуційної перської поезії кінця ХХ ст. в Ірані. Його поезію серед усіх творів того періоду на тему захисту батьківщини, зображення кривавих подій, честі та гідності нації, стійкості бійців за справедливість, віри та релігійного патріотизму, зазначені вище іранські літературознавці відзначають однією з найприємніших та найцікавіших. Його творчість пронизана багатоманітною та високою ісламською культурою Ірану.

Список використаних джерел

1. Фазели А. Н. Революционная поэзия в современной литературе Ирана (жанрово-тематические особенности): автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.08 / Ин-т языка и литературы им. Рудакі Академіи наук Республіки Таджикистан. Душанбе, 2017. 26 с.
2. اکبری منوچهر. نقد و تحلیل ادبیات انقلاب اسلامی. بخش اول شعر، ج. 1. تهران : سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، 1992 / 1371.
3. باقری ساعد و محمّدی نیکو محمّدرضا. شعر امروز. تهران : انتشارات بین المللی الهدی، 1372 / 1993.

I. Levchyn, Ph. D. in Philology, teaching assist.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
i.levchyn@knu.ua

SPECIFICITY OF REVOLUTIONARY POETRY OF HASAN HOSEINI

The author of this overview article examines the specificity of themes in the revolutionary poetry of Iranian poet Hasan Hoseini (1956–2004) – a representative of the younger generation of poets in 80s of the twentieth century in Iran. The relevance of the chosen topic is due to the insufficient number of Ukrainian-language studies devoted to the poetry of certain figures of Iranian poets of that period and their idiosyncrasy, particularly Hasan Hoseini's poetry. His personality as one of the bright creators of revolutionary and post-revolutionary Persian poetry of the late twentieth century in Iran was discovered thanks to revealing the specifics of the thematic content and artistic images of his poetry, which differed in social, patriotic and religious directions. It was revealed that Hassan Hoseini's poetry is filled with the propagation of Shiite religious views, reflections on national justice, responsibility for the fate of the fatherland, and social stratification of people. In his poems, the poet sharply criticizes the negative qualities of man, exalts the leaders of the Islamic Revolution, expresses hope for a better future for the Iranian people, etc. The study of poetry from his collections "Consonant with Ishmael" and "Sparrow and Gabriel" made it possible to identify the main features of the Hasan Hoseini's works such as: the variety of genre forms, among which Masnavi with innovative views and rhymes occupies a special place; new storylines; the prevalence of poetry of socio-political nature with religious orientation; transferring images of she'r-e now into the "new ghazal"; an inner melody of words; a large number of artistic means; new complex images and metaphors; the fullness of Iran's rich and high Islamic culture. Having achieved the goal, which was to analyze Iranian Persian-language poetic works of the revolutionary and post-revolutionary periods of the twentieth century and the presentation of their authors to Ukrainian researchers and orientalists, it was possible to defend the value of the Iranian literary heritage of the outlined period with its new facets of Persian literature, its own artistic, aesthetic, ideological and thematic features.

Keywords: Iranian revolutionary poetry, Hasan Hoseini's poetry.

И. Левчин, канд. филол. наук, ассист.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина
i.levchyn@knu.ua

СПЕЦИФИКА РЕВОЛЮЦИОННОЙ ПОЭЗИИ ХАСАНА ХОСЕЙНИ

Обзорно рассмотрено революционное творчество Хасана Хосейни (1956–2004) – представителя молодого поколения поэтов 70–80-х гг. ХХ в. в Иране. Актуальность выбранной темы обусловлена недостаточным количеством украиноязычных исследований, посвященных поэзии отдельных личностей иранских поэтов указанного времени и их идиостилю, в частности, творчеству Хасана Хосейни. Его индивидуальность как одного из ярких создателей революционной и постреволуционной персидской поэзии конца ХХ в. удалось раскрыть благодаря выявлению специфики тематического наполнения и художественных образов его произведений, которые выделялись социальными, патриотическими и религиозными настроениями. Было выяснено, что творчество Хасана Хосейни наполнено пропагандой религиозных взглядов шиитов, размышлениями о всенародной справедливости, об ответственности за судьбу отечества и социальном расслоении людей. В своих произведениях поэт остро критикует негативные качества человека, возвышает

4. حسینی سید حسن. همصدا با هلق اسماعیل. تهران : انتشارات حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، 1363 / 1984.
5. زرقانی مهدی. چشم انداز شعر معاصر ایران. تهران : نشر ثالث با همکاری انتشارات دبیرخانه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، 1383 / 2004.
6. زندگی نامه: سید حسن حسینی. همشهری آنلاین. تهران : انتشارات فرهنگ گستر، 2004 / 1383. URL : <https://www.hamshahronline.ir/news/34938/> (تاریخ مراجعه : 20.11.2019).
7. قاسمی حسن. صورخیال در شعر مقاومت. تهران : انتشارات فرهنگ گستر، 2004 / 1383.
8. کاظمی محمد کاظم. نگاهی به کتاب "گنجشک و جبرئیل" شادروان سید حسن حسینی. محمد کاظم کاظمی. 1395 / 2016 / 26 مهر / 17 اکتبر. URL : <http://www.mkkazemi.com/1395/07/26/gonjeshk/> (تاریخ مراجعه : 23.11.2019).
9. محمودی فاطمه. کنزی بر اندیشه و شعر سید حسن حسینی. مجله ویستا. URL : <https://vista.ir/m/a/mn370> (تاریخ مراجعه : 22.11.2019).
10. میرجعفری سید اکبر. حرفی از جنس زمان: تاملی در شعر انقلاب اسلامی. تهران : نشر نو، 1376 / 1997.
11. یاققی محمد جعفر. جویبار لحظه ها: جریانهای ادبیات معاصر فارسی (نظم و نثر). تهران : انتشارات جامی، 1385 / 2006.

References

- Akbari, M., 1992. *Naqd va tahlil-e adabiyat-e enqelab-e eslami*. Tehran: Sazemān-e Madārek-e Farhang-e Enghelāb-e Eslāmi.
- Bāqeri, S. and Mohammadi Niku, M., 1993. *She'r-e emruz*. Tehran: Enteshārāt-e Beinolmellali Alhadi.
- Fazeli, A. N., 2017. *Revoljucionnaja poezija v sovremennoj literature Irana (zhanrovo-tematicheskie osobennosti)*. Abstract of Ph.D. thesis. Rudaki Institute of Language and Literature of the Academy of Sciences of the Republic of Tajikistan.
- Hoseini, S. H., 1984. *Hamsedā bā halq-e Esma'il*. Tehran: Howze-ye Honari-ye Sazemān-e Tablighāt-e Eslāmi.
- Kāzemi, M. K., 2016. Negāhi be ketāb-e "Gonjeshk va Jabra'il" shādravān-e Seyyed Hasan Hoseini. *Mohammad Kazem Kazemi*, [online] 17 October. Available at: <<http://www.mkkazemi.com/1395/07/26/gonjeshk/>> [Accessed 23 November 2019].
- Mahmudi, F., n.d. Gozari bar andishe va she'r-e Seyyed Hasan Hoseini. *Vista News Hub*, [online]. Available at: <<https://vista.ir/m/a/mn370/>> [Accessed 22 November 2019].
- Mirja'fari, S. A., 1997. *Harfi az jens-e zamān: Ta'moli dar she'r-e enqelab-e eslami*. Tehran: Nashr-e Now.
- Qāsemi, H., 2004. *Sovarkhiyāl dar she'r-e moqāvemāt*. Tehran: Enteshārāt-e Farhang-e Gostar.
- Yāheqi, M. J., 2006. *Juybār-e lahze'hā: jaryānhā-ye adabiyāt-e mo'āser-e fārsi*. Tehran: Enteshārāt-e Jāmi.
- Zarqāni, M., 2004. *Cheshmandāz-e she'r-e mo'āser-e Irān*. Tehran: Nashr-e Sāles bā hamkāri-ye Enteshārāt-e dabirkhāne-ye Showrā-ye gostaresh-e zabān va adabiyāt-e fārsi.
- Zendegināme: Seyyed Hasan Hoseini (1956–2004), 2007. *Hamshahri Online*, [online] 26 October. Available at: <<https://www.hamshahronline.ir/news/34938/>> [Accessed 20 November 2019].

Надійшла до редколегії 27.11.19

лидеров Исламской революции, выражает надежду на лучшее будущее иранского народа и т. п. Исследование поэзий с его сборников "Созвучный с Измаилом" и "Воробей и Гагриш" позволило определить основные особенности произведений поэта, а именно: разнообразие жанровых форм, среди которых особое место занимает маснави с новаторскими взглядами и рифмами; новые сюжетные линии; превалирование поэзии общественно-политического характера с религиозным направлением; перенос образов ше'р-е ноу в "новую газель"; внутренняя мелодия слогов; большое количество литературных приёмов; новые сложные образы и метафоры; наполненность произведений богатой и высокой исламской культурой Ирана. Достигнув поставленной цели, которая заключалась в анализе персидских поэтических произведений революционного и постреволюционного периодов конца XX в. и представлении их автором украинским иранистам и исследователям литературы Ближнего Востока, удалось отстоять ценность иранского литературного наследия указанного времени с его новыми гранями персидской литературы, собственными художественно-эстетическими и идейно-тематическими особенностями.

Ключевые слова: Революционная поэзия Ирана, поэзия Хасана Хосейни.

УДК 821.581 : 141.312

Тун Лили, стажер
 Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев, Украина
 (препод., Педагогический университет г. Или, Синьцзян, Урумчи, КНР)
 tonglili7600@hotmail.com

ТЕОРИЯ СОЦРЕАЛИЗМА В ИСТОРИИ СОВРЕМЕННОЙ КИТАЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ: ПРОЦЕСС РАЗВИТИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРАКТИКЕ

Цель статьи – проследить путь формирования теории соцреализма в Китае и показать влияние советской теории соцреализма на литературный процесс в этой стране в XX в. Статья носит описательный характер. В качестве объекта исследования была выбрана теория соцреализма, она исследуется на предмет трансформаций, произошедших с ней на китайской почве. Исследование опирается на следующую периодизацию процесса функционирования теории соцреализма в Китае: 1) 1933–1953 гг., когда в стране появляется западная теория реализма и начинает завоевывать позиции; 2) 1953–1958 гг., когда китайские литературоведы проводят переоценку литературы "4 мая" (1919 г.) с позиций соцреализма; 3) 1958–1980 гг. – времена "культурной революции", когда понятие "соцреализм" вышло из употребления в китайском литературоведении; 4) с 1980 г. и до нынешнего времени, когда в Китае возродился интерес к классическому реализму как творческому методу. Для каждого из этих периодов выделены наиболее важные события или спорные вопросы. В частности, в течение первого периода важным событием для китайских литературных кругов становится речь Мао Цзэдуна в г. Яньань 1942 г., после провозглашения которой ведущим творческим методом в китайской литературе становится соцреализм, а образцом для творчества – произведения советской литературы, созданные в опоре на данный метод. Относительно второго периода утверждается, что причисление Лу Синя – ведущего представителя литературы "4 мая" – к соцреалистам является спорным вопросом. Что касается третьего периода, то отмечается, что в это время установка на соцреализм сменяется ориентацией на совмещение революционного романтизма и революционного реализма, которая остается актуальной вплоть до завершения "культурной революции". По поводу четвертого периода подчеркивается, что в конце концов интерес китайских писателей и литературоведов возвращается к классическому реализму как творческому методу. В результате исследования выделяются такие особенности теории соцреализма в китайском контексте, как установка сопровождать описание реальности оценками, четко излагать суть победы социалистической революции и пропагандировать дух борьбы за лучшее будущее среди читателей. Также отмечается, что соцреализм в Китае в XX в. пережил подъем и спад теоретического интереса, адаптируясь к новому контексту, и в конце концов уступил позиции классическому реализму, в связи с чем можно в дальнейшем ожидать возрождения интереса к последнему, в том числе, и теоретического.

Ключевые слова: литературная теория, заимствование, революционный романтизм, "культурная революция", массовость, пролетариат.

"Реализм" – это один из наиболее распространенных терминов в литературной критике и литературоведении, который обычно используется в двух смыслах. Первый – это реализм в широком смысле слова, когда имеется в виду *правдивое отношение* литературы и искусства к природе. В таком смысле данный термин встречается уже в древнейшей литературной теории на Западе. Например, древние греки считали, что искусство – это прямое воспроизведение природы или подражание ей. Правдивость изображения становится критерием для оценки произведений. Второе значение термина – это реализм в узком смысле, когда имеется в виду литературное движение, возникшее во Франции в XIX в. [Xianshizhuyi].

Объектом изучения в данной статье выбрана теория реализма как творческого метода, т. е. в широком значении термина "реализм", но с ограничением до этапа соцреализма, а предметом исследования являются особенности ее распространения и развития в Китае. Новизну данного исследования составляет попытка выделить специфические черты теории соцреализма в Китае по сравнению с изначально заимствованной советской теорией соцреализма. Исследование представляется актуальным в контексте некоторых (пока немногочисленных) попыток в украинском литературоведении переоценить собственный соцреализм. Целью написания данной статьи является определение влияния теории

реализма, в особенности советского соцреализма, на литературный процесс в Китае, а также ее переосмысление в китайской литературной традиции. Для этого определяются следующие задания: 1) установить периоды развития соцреализма в Китае, а затем – 2) выделить особенности теории и практики каждого периода, в отношении теории, при этом 3) провести сравнение с теорией советского соцреализма и определить специфические черты этого явления в Китае. Проблема заключается в том, что указанная теория является заимствованной для Китая, где ее применение на практике потребовало адаптации к контексту, выживая при этом специфические черты самого контекста. В Китае данная проблематика в настоящее время привлекает внимание многих литературоведов, в связи с ней можно упомянуть исследование Вана Цзечжи "Процесс теоретического осмысления соцреализма в Китае" [Wang, 2012] и работу Яна Сюаня "О восприятии и распространении соцреализма в нашей стране" [Yang, 2016], которые попытались осветить историю развития соцреализма в Китае, не уделяя, однако, достаточного внимания сравнению данного явления с другими контекстами.

Появление и закрепление теории соцреализма в Китае (1933–1953 гг.). В 1933 г. в четвертом номере журнала "Современность" китайский писатель левого крыла